

Música de
GRALLES
al Vendrell

Les Gralles del Baix Penedès
(El Vendrell)

Tocats de Canya
(El Vendrell)

Els Vernets
(Vilafranca del Penedès)

Auditori Pau Casals

Cicle de Tardor

Dissabte 13 • Octubre 2007
10 vespre

Música de **GRALLES** al Vendrell

Concert dedicat a

Joan Vidal i Martí, *Tof*,
en el centenari del seu naixement
i el desè aniversari de la seva mort.

Joan Vidal i Martí, Tof o Baltasar de cal Tof, va néixer al Vendrell el 24 de gener de 1907 i va morir, també al Vendrell, el 23 de juny de 1997.

De petit va aprendre música amb Pau Gomis i Mañé, organista de la Parròquia i director del seu cor. També va aprendre a tocar el timbal amb Carles Mañé i Jané, *Arlà* —que va fer de timbaler amb Els Satrons, Els Capblancs i Els Matrículs, i de graller amb Els Capblancs, Els Satrons, Els Perets de Sant Vicenç, Els Felius i Els Astors— i amb Antoni Claramunt i Mañé, *Francàs* o *Ton Francàs*, timbaler d'Els Romeas.

A mitjan dels anys vint del segle XX, va començar a col·laborar amb diverses formacions musicals, i amb altres músics creà les orquestres vendrellenques Dancing Jazz, Melody i Sensación, en les quals tocava el piano i la bateria.

El 1975 es va integrar a Les Gralles del Baix Penedès, tocant el timbal amb els grallers Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*; Joan Jané i Escofet, *Merenguet*; Eduard Vericat, i Antoni Mañé i Mercader, *Ton de la Gralla*.

El 13 de desembre de 1991, Les Gralles del Baix Penedès el van homenatjar juntament amb Joan Jané i Escofet, *Merenguet*, i el 30 d'abril de 1995 se li va fer un emotiu homenatge el II Dia del Graller, celebrat a Vilafranca.

salutació

El so de les gralles és molt característic a les festes i celebracions de la nostra vila, i comptem amb diversos grups que continuen la tasca i que fan sonar avui dia peces de grans grallers vendrellencs.

L'any passat es va celebrar la primera edició del concert Música de gralles al Vendrell, que es va dedicar a Els Macaris i als seus col·laboradors, Jaume Vallès i Antoni Oller, com a grallers veterans encara vius, i també es va recordar la figura del *Ton de la Gralla*, que tot just feia un any que ens havia deixat.

Amb la voluntat de mantenir el record dels grallers i timbalers històrics, el Patronat Municipal de l'Auditori Pau Casals ha decidit donar continuïtat a aquesta iniciativa amb l'organització d'un concert de gralles anual, dins del Cicle de Tardor, amb l'estrena d'una peça i amb una colla convidada de fora del Vendrell. Enguany, el concert estarà dedicat al gran timbaler Joan Vidal, *Tof*, amb motiu del centenari del seu naixement, que coincideix també amb el desè aniversari de la seva mort.

Així doncs, deixeu-vos emocionar pel so de la gralla i gaudiu de les peces escollides en aquest programa.

Benet Jané Palau
Alcalde del Vendrell

presentació

A l'octubre de l'any passat, en el marc del Cicle de Tardor de l'Auditori Pau Casals, es va oferir un concert que, amb el nom de **Música de gralles al Vendrell**, homenatjava Els Marcaris: Joan Domingo, *Macari*; Albert Jané, *Carbassó*, i Jaume Esteve, *Casalta*; Antoni Oller i Jaume Vallès, i també el record d'Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*, que feia tot just un any que ens havia deixat. Va ser un concert en el qual es van interpretar peces recollides i referenciades en documents de final del segle XIX i de principi del segle XX; peces per a gralla compostes o arranjades per destacats grallers del Vendrell com Josep Mercader, *Astor*, o Jaume Vidal, *Carboner*; peces que formaven part del repertori de grallers destacats o de grups de grallers de la vila, i peces compostes els darrers quinze anys per vendrellencs i vendrellenques o per persones relacionades amb la vila.

El concert **Música de gralles al Vendrell** d'enguany homenatja el timbaler Joan Vidal i Martí, *Tof*, i segueix recollint i presentant peces que s'havien tocat a finals del segle XIX i principi del XX, peces de Jaume Vidal, *Carboner*, peces actuals compostes per vendrellencs, així com peces per a gralla de compositors vuitcentistes. A més, s'estrena una obra que és un encàrrec exprés amb motiu de l'homenatge a Joan Vidal i Martí, *Tof*.

La generalització de la gralla com a instrument de música popular i tradicional i com a instrument d'acompanyament de balls i d'imatgeria festiva ha comportat tant una interessant revifalla de l'instrument i del repertori recuperat i compost de nou, com l'inici d'un greu perill que tristament ja és realitat. Jaume Rafecas, en el seu article "Gralles i castells" (*La Fura. Suplement Concurs de Castells de Tarragona*, núm. 1.152, 1/7 d'octubre de 2004), identifica la poca qualitat en la interpretació lligada tant a la seva dificultat d'afinació, com a la popularització de l'instrument, a la manca d'estudi i pràctica o (hem de ser valents i dir-ho), al penós acompanyament de molts grups de gegants.

Des del Vendrell hem optat per potenciar i dignificar la gralla i les seves músiques per mitjà tant de les activitats "ordinàries" que fem al voltant de la gralla (assajos; classes; recerca i difusió de repertori; participació en diversos actes, festes i celebracions de la vila, com Sant Antoni, la Festa Major, la Fira, el Pa Beneït, actes litúrgics...; cercaviles; acompanyament dels castells; etc.), com per mitjà d'aquest concert de tardor, del qual avui podem gaudir de la segona edició, i amb l'encàrrec i d'estrena d'una obra per a gralla, que enguany ha compost el músic i flabiolaire David Puertas.

El Vendrell, octubre de 2007

PROGRAMA

primera part

Les Gralles del Baix Penedès

(3a època)

Ball de la bandera, popular de les Peces
(arr. Ço del Botafoc)

Virolet, ball de bastons
(arr. Ço del Botafoc)

En Pau i en Ricard, masurca,
Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, 1975

Grallers: Ferran Aluja, M. José Barreiro,
Èdgar Ferré i Roger Serra

Les Gralles del Baix Penedès

(2a època)

Val + de 6 però – de 8,
Jordi López, 2004

Maria lllora, autor i any desconeguts
(arr. Jaume Marcé, Ço del Botafoc)

Satin Doll, Edward Kennedy “Duke” Ellington i
William Thomas “Billy” Strayhorn, 1953
(arr. Jordi López)

Marxa però torna, Jordi López, 2006

Música amb canya doble, David Puertas,
primavera 2007 (estrena)

Grallers: Carles Bo; Carles Guasch;
Jordi Inglès, Bero; Joan Ramon Ivern;
Jordi López; Pere Marcé; Rosa Maria Marcé;
Miquel Rovira, i Adrià Grandia
Timbaler: Blai Rovirosa

Tocats de Canya

La bolangera, popular, versió del Penedès
(arr. Ço del Botafoc)

El Nari, ball de bastons (arr. Ço del Botafoc)

El recluta, pasdoble, Ramon Roig, *Arengadetes*,
final s. XIX

Los vendrellenses, xotis, Feliu Monné, 1902

Grallers: Pere Esteban; Joan Figueras, Jan Rata;
Felip Nin, i Jesús Trayner
Timbalers: Àngel Aunió, Roger Caballero i Al-
bert Esteban

Els Vernets

Niu d'amors, sardana, Joan Vilà Ayats, 1906

Toc d'ofertori, Els Gonsers, Sant Jaume dels Domenys, primer quart s. XX

Marxa regular, marxa processional, Josep Olivella, 1895

Loca de amor, dansa, Feliu Monné, 1917

La sevillana, vals jota, Josep Escofet

El caçador, pasdoble, anònim

La fira de Vilanova, fantasia per a gralles amb variacions de la primera gralla augmentada amb cants originals de J. A. Clavé, Feliu Monné, 1902

Verds nets, pasdoble, Xavier Bayer, Lluís Giménez, Miquel Benito i Joan Reyes, 2006

Grallers: Joan Reyes, Miquel Benito i Xavier Bayer
Timbaler: Lluís Giménez

Peça conjunta de tots els grups

L'avi Tof, vals-jota, Jaume Vidal, 1980

Primera part

Les Gralles del Baix Penedès

Ball de la bandera

Francesc Pujol i Joan Amades, al *Diccionari de la dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonadors*, de 1936, diuen que aquest és un “ball de Carnestoltes, fet per fadrins sols. [...] La tonada és produïda per una gralla”, i l'ubiquen a les Peces. Del mateix ball, Amades, al volum II del *Costumari Català*, en diu *Ball de faixes* i comenta que “era fet al so d'una gralla”. D'alguna manera podem dir que el *Ball de la bandera* és la versió pròpia de les Peces del *Ball de faixes*, com bé ho testimonien Jordi Inglès, Bero, i Josep Joan Pellejà, *Pelle*, que l'havien tocat a les Peces amb Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, així com Rosa M. Alonso et al., al seu llibre *El ball cerdà. El ball de faixes*.

La versió que interpreten Les Gralles del Baix Penedès està arranjada pel Ço del Bofoc.

Virolet

En un article titulat “Repertori del Ton de la Gralla: el Ball de Bastons del Vendrell del 1932”, publicat el 1996 a la *Miscel·lània Penedesenca núm. XXI*, Salvador Arroyo recull que, el 1992, Antoni Mañé Mercader, *Ton de la Gralla*, recordava vuit tonades de balls de bastons, i que una d'elles s'anomenava *Una altra creu*.

L'anàlisi musical de la partitura d'aquesta peça ens va fer veure que era una versió del popular *Violet* o *Violet Sant Pere*; i així ens ho van confirmar Els Macaris en una entrevista l'11 de desembre de 2004. No és gens estrany trobar un *Violet* al Vendrell, ja que Pujol i Amades, al seu *Diccionari de la dansa*, hi diuen: "Violet: Nom donat a un dels balls de bastons més populars a la Catalunya vella. [...] Vendrell".

La versió que interpreten Les Gralles del Baix Penedès està arranjada pel Ço del Botafoc.

En Pau i en Ricard

Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, 1975

Alegre masurca composta per Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, que forma part del repertori de Les Gralles del Baix Penedès des dels seus inicis. És una de les peces més interpretades després de l'esmorzar que els grallers i gralleres fan a Cal Guitarra o La Bombolina (que, de fet, és el restaurant Montserrat), després de tocar les matinades de Festa Major o de la Fira.

Val + de 6 però – de 8

Jordi López, 2004

Aquest vals va ser estrenat per Les Gralles del Baix Penedès el dia 27 de juliol de 2007 a la plaça Vella del Vendrell. És un vals per a gralles a dues veus que alterna frases molt alegres i saltirones amb altres més calma-des, fent ús del recurs del diàleg i complementarietat entre instruments.

Maria l'lor

Autor desconegut

Al Vendrell, a la segona meitat del segle XIX, quan es moria un músic¹, hi havia el costum que els altres músics de la vila interpretessin en el seu enterrament aquesta marxa fúnebre d'autor desconegut.

En Joan Vidal i Martí, *Tof*, quan va deixar de tocar el timbal amb Les Gralles del Baix Penedès, deia sempre als grallers més joves que, quan es morís, li agradaria que toquessin aquesta peça al seu enterrament, cosa que no va poder ser.

Avui, mirant de complir amb la seva voluntat, i a partir d'una partitura a quatre veus, que va ser arranjada per Jaume Marcé, per a instruments de vent propis d'una banda, i que ell mateix donà a Les Gralles del Baix Penedès, aquestes n'interpreten una versió per a gralles arranjada pel grup Ço del Botafoc.

Satin Doll

Edward Kennedy "Duke" Ellington i William Thomas "Billy" Strayhorn, 1953

Aquest swing, compost el 1953 pels pianistes "Duke" Ellington (1899-1974) i "Billy" Strayhorn (1915-1967), amb lletra de Johnny Mercer (1909-1976), es convertí ràpidament en un estàndard del jazz, tocat per totes les grans bandes i les orquestres de jazz i de balls de saló.

A casa nostra, l'Orquesta Mondragón, amb Javier Gurruchaga al davant, en popularitzà una versió anomenada *El hombre de los caramelos*.

La versió que interpreten Les Gralles del Baix Penedès està arranjada per Jordi López.

Marxa, però torna

Jordi López, 2006

Aquesta animada marxa per a gralles a quatre veus composta per Jordi López va ser estrenada per Les Gralles del Baix Penedès el dia 27 de juliol de 2007 a la plaça Vella del Vendrell. De fet, és una marxa foxtrot que curiosament té una tornada que fa que la peça marxi, però torni.

Música amb canya doble

David Puertas, primavera 2007 (estrena)

Obra d'encàrrec amb motiu del centenari del naixement de Joan Vidal i Martí, *Tof*.

Com diu el seu autor, "les quatre parts de l'obra s'enllacen amb solos de timbal: l'entrada és èpica i brillant, la cançó és dolça i amorosa, el valset va formant la melodia amb la intervenció de les tres veus i, finalment, la sardana recupera el tema de l'entrada i també presenta els peculiars recursos harmònics i tímbrics que basteixen tota l'obra".

La vinculació de David Puertas amb el món de la música tradicional i popular ve de lluny. El seu pare, Francesc Puertas, va ser trompetista de la mítica Cobla Barcelona. Més endavant, el pare de David Puertas va estudiar el flabiol i el tamborí, fet que va decidir el fill a seguir les seves passes. Des d'aquell moment, la música popular i tradicional ja mai més no van allunyar-se'n: primer des del repertori de cobla, després amb la participació en diferents grups de música tradicional, la composició d'obres d'arrel popular premiades en diferents certàmens i, finalment, els encàrrecs arribats de colles geganteres, grups de grallers, institucions diverses i ajuntaments.

Enguany l'editorial Clivis li ha publicat quatre composicions en el llibre *Música amb canya: el pasdoble 1999*, dedicat a la Co-

lla dels Grallers de Ribes; el *Ball de Bastons d'Olivella*, de 2002, encàrrec de l'Ajuntament d'Olivella; *Pasdoble de nit*, de 2002, encarregat per Joan Cuscó, amb motiu de l'edició d'un llibre i un CD amb obres de Francesc de Paula Bové, i *Música amb canya doble*, de 2007, obra en quatre moviments encarregada pel grup Les Gralles del Baix Penedès amb el suport de l'Auditori Pau Casals del Vendrell, amb motiu del centenari del naixement de Joan Vidal, *Tof*, la qual s'estrena en el concert d'avui.

La bolangera

"Popular"

Existeixen diverses referències que *La bolangera* era un ball que es ballava al Penedès. Francesc de Paula Bové, al seu llibre *El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars*, de 1926, la ubica "en les diades de Carnaval" i diu que era tocada "amb borrega, flubiol i tamborí". Josep Crivillé, al volum III de la *Música Tradicional Catalana*, de 1983, diu que la versió de Bové és la "versió tradicional del Penedès".

D'altra banda, Josep Massot, al volum VIII de l'*Obra del Cançoner Popular de Catalunya*, edita, de manera incompleta, la partitura que Joan Tomàs i Joan Amades van recollir d'Els Romeas el 1927 (microfilm de l'OCPC C-106/46|32); Pujol i Amades, al seu *Diccionari de la dansa*, també la ubiquen al Vendrell, i Pere Sadurní, al volum II del *Folklore del Penedès*, de 2001, recull que aquest ball es ballà al Vendrell a la meitat del segle XIX.

Considerem que la versió del Vendrell és la genèrica i pròpia del Penedès, que, com bé diuen Rosa M. Alonso et al., al seu llibre *La bolangera*, de 1992, es diferencia de les versions d'altres indrets de Catalunya pel

compàs complementari després de la segona frase de la melodia.

La versió que interpreten el grup de grallers Tocats de Canya està arranjada pel Ço del Botafoc.

El Nari

"Popular"

Un altre dels balls de bastons recollits per Arroyo al seu escrit "Repertori del Ton de la Gralla..." abans esmentat era *El Nari*, del qual tenim referències que es va ballar al Vendrell entre el 1932 i al voltant de 1950, encara que potser no es va fer de manera seguida.

En una entrevista que mantinguérem amb Els Macaris l'11 de desembre de 2004, el Carbassó ens van dir que cap als anys quaranta del segle passat l'havien tocat alguna vegada, però que el van deixar de tocar perquè era avorrit. Quan la vam taral·lejar, el mateix Carbassó va dir: "Veus, nari-nari-nari, nye-nye-nye, nye-nye, nye-nye...". Sembla que el nom no és el real i que prové de la manera de taral·lejar la peça, recurs que de vegades es feia servir per memoritzar-la.

La versió que interpreten el grup de grallers Tocats de Canya està arranjada pel Ço del Botafoc.

El recluta

Ramon Roig i Perles, *Aregadetes*, final s. XIX

Ramon Roig, *Aregadetes*, va néixer a Vilafranca del Penedès el 5 de març de 1867 i va morir també a Vilafranca el 18 de setembre de 1915. Com diu Xavier Bayer a la documentació del CD d'Els Vernets, "Músiques per a gralla d'autors vuitcentistes", Ramon Roig, "després d'uns primers anys de rotatge amb el seu instrument: el cornetí, es va convertir en un concertista fora de sèrie

d'aquest instrument. A banda de fer-lo sonar en diferents orquestres de la seva vila com ara La Catalana, o de la comarca com La Principal de Sant Sadurní va ésser reclamat per anar a interpretar peces de lluïment amb La Principal de la Bisbal i les millors orquestres de Catalunya. [...] Quan la feina li permetia compaginava la seva tasca de concertista amb l'ensenyament de la música, amb la direcció de formacions instrumentals i també amb la composició. [...] L'estil de les composicions de Ramon Roig sobretot es caracteritza pel virtuosisme tècnic i per l'adscripció a l'anomenat nacionalisme musical que llavors estava en voga".

El pasdoble *El recluta*, coherentment amb el seu nom, veu directament de l'estil musical militar, tot mantenint el ritme alegre i els tocs castissos propis d'aquest estil musical.

Los vendrellenses

Feliu Monné i Batallé, 1902

Feliu Monné va néixer a Olesa de Montserrat el 15 de febrer de 1864 i va morir a Esparreguera el 23 de gener de 1935.

Com diuen Els Vernets, "l'excel·lent compositor Feliu Monné va rebre encàrrecs de moltes colles de grallers. S'han trobat obres seves en el repertori de grups vuitcentistes de Vila-rodona, de Vilanova i també del Vendrell. Tal com el títol de la peça indica, aquest xotis anava dedicat als vendrellencs, possiblement la terra que durant el passat segle XX va gaudir d'un major nombre de grallers i de colles. Fou escrit al març del 1902."

Els xotis *Los Vendrellenses* és una peça de ritme alegre i juganer, amb alguns elements virtuosístics en la melodia.

Textos: Jordi Quintana Albalat

Segona part

Els Vernets

Niu d'amors

Joan Vilà i Ayats, 1906

Aquesta sardana va ser escrita l'any 1906 per l'acreditat músic Joan Vilà Ayats (Riu-mors, 1886 – Granollers, 1981) per encàrrec de la colla vendrellenca Els Astors. L'autor en va fer aquesta versió expressament per a tres gralles i una altra versió per a cobla. Ha estat enregistrada pel grup Els Vernets al disc *Música per a gralla d'autors vuitcentistes*.

Toc d'ofertori

“Repertori d'Els Gonsers”

A les festes majors aquest toc era interpretat per la colla de grallers de Sant Jaume dels Domenys Els Gonsers durant les celebracions religioses en què es feia una ofrena al sant. Va ser recollit l'any 1927 de la mà dels estudiosos Joan Amades i Joan Tomàs per a l'*Obra del Cançoner Popular Català*. La primera part correspon a l'ofertori dels homes i la segona al de les dones. Ha estat enregistrada per Els Vernets al disc *Terços amunt!*, com a música prèvia d'una gran diada castellera de festa major.

Marxa regular

Josep Olivella i Queraltó, 1895

Es tracta d'una solemne marxa processional escrita a tres gralles el 1895 pel reconegut músic Josep Olivella i Queraltó (Vilanova i la Geltrú, 1869-1912). Ha estat enregistrada pel grup Els Vernets al disc *Música per a gralla d'autors vuitcentistes*.

Loca de amor

Feliu Monné i Batallé, 1917

L'aire d'aquesta melodia en certa mesura ens recorda les havaneres, però s'hi entreveuen influències de caràcter vuitcentista i de modernor. El seu autor, Feliu Monné i Batallé (Olesa de Montserrat, 1864 – Esparreguera, 1935) va ésser molt productiu i escrivia sobretot per encàrrec de les millors colles de grallers. El tema fou compost al juliol de 1917 per a tres gralles. La partitura ha estat publicada recentment en un llibre a cura d'un component d'Els Vernets, que recull les tonades que l'esplèndid autor va escriure per a gralla.

La sevillana

Josep Escofet i Duran

La colla de grallers Els Bastarons de Vilardona és una de les que ens han deixat un llegat més extens del seu ampli repertori. En general, són peces de gran nivell i qualitat que demostren el domini de l'instrument i el virtuosisme dels seus components. Aquest vals jota formava part del repertori d'aquesta colla, que l'havia encarregat al músic Josep Escofet i Duran (Vilanova i la Geltrú, 1862-1946). Ha estat enregistrada pel grup Els Vernets al disc *Música per a gralla d'autors vuitcentistes*.

El caçador

“Repertori d'Els Bastarons”

Aquest lluit i alegre pasdoble ha estat extret del repertori de la colla Els Bastarons. El mateix tema musical el tenien arranjat en diferents versions, la qual cosa ens demostra que era un tema que agradava i que no podien deixar perdre. El mateix grup de grallers, entrat el segle XX, es va convertir en una orquestrina i va readaptar el pasdoble per a la nova formació.

La fira de Vilanova, fantasia per a gralles amb variacions de la primera gralla augmentada amb cants originals de J. A. Clavé

Feliu Monné i Batallé, 1912

Es tracta d'una completíssima i extensa obra musical destinada al lluïment de la primera gralla. Va ser escrita en quinze dies per encàrrec d'una colla de grallers que l'havia d'interpretar al cap de quinze dies més en un concurs de grallers que s'havia de fer durant la fira de Vilanova i la Geltrú de l'any 1902. Ha estat enregistrada pel grup Els Vernets al disc *Música per a gralla d'autors vuitcentistes*.

Verds nets

Xavier Bayer, Lluís Giménez, Miquel Benito i Joan Reyes

Aquest pasdoble és una obra de recent composició escrita pels mateixos components del grup Els Vernets. Ha estat estrenat el 2006 i dedicat a la colla dels Castellans de Vilafranca, als quals solen acompanyar des de fa un grapat d'anys. Els mateixos músics n'interpreten una versió al disc *Civernets*, editat aquesta tardor del 2007.

Peça conjunta

L'avi Tof

Jaume Vidal i Vidal, *Carboner*, 1980

Com es recull al llibre *Repertori d'en Jaume Vidal i Vidal, músiques per a gralla* (Olivé, Roser et al., 1992), aquest alegre vals-jota, compost per Jaume Vidal, està dedicat "als esposos Joan 'Baltassar' Vidal i Montserrat Mercadé"; per tant, al *Tof*, que ja era un avi. Aquesta és una de les peces més estimades per Les Gralles del Baix Penedès, tant pel coneixement directe del seu compositor, el *Carboner*, de qui la van aprendre directament, com pel coneixement de a qui està dedicada, el *Tof*, i per la pròpia alegria i dificultat de la melodia. Una peça que, evidentment, no podia faltar en un homenatge a Joan Vidal i Martí, *Tof*.

Referències

ALONSO, Rosa M.; et al. *La bolangera*. Barcelona: Alta Fulla, 1992.

ALONSO, Rosa M.; et al. *El ball cerdà. El ball de faixes*. Barcelona: Alta Fulla, 1998.

AMADES, Joan. *Costumari català. El curs de l'any* (vol. II). Barcelona: Salvat/Edicions 62, 1982 (edició facsímil de la 1a edició de 1950).

ARROYO, Salvador. "Repertori del Ton de la Gralla: el Ball de Bastons del Vendrell del 1932". *Miscel·lània Penedesenca*, XXI, p. 303-334, 1996 (Comunicacions presentades a les 8es Jornades d'Estudis Penedescs celebrades a Sant Pere de Ribes els dies 2, 3 i 4 de juny de 1995).

ARROYO, Salvador. "Joan Vidal, "Baltasar de Cal Tof", història d'un timbaler nascut fa 88 anys al Vendrell". *El 3 de Vuit*, Vilafranca, 28 d'abril de 1995.

BAYER, Xavier (ed.). *Feliu Monné i Batallé (1864-1935). Músiques per a gralla*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/DINSIC, 2000.

BAYER, Xavier; CUSCÓ, Joan [eds.]. *Ramon Roig i Perles (a) Arengadetes (1867-1915): músiques per a gralla*. Barcelona: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya/DINSIC, 1995.

BOVÉ, Francesc de Paula. *El Penedès. Folklore dels balls, danses i comparses populars*. El Vendrell: Impremta Ramon, 1926.

CRIVILLÉ, Josep. *Música Tradicional Catalana. III: Danses*. Barcelona: Clivis, 1983.

CUSCÓ,, Joan. "Joan Vidal i Martí (a) Baltasar de Cal Tof". En: *Programa del II Dia del Graller*. Vilafranca del Penedès: Coordinadora de Grallers de Vilafranca, 1995.

FONTANALS, Blai. (ed.). *Nosaltres, els grallers*. Barcelona: Escola de Grallers de Sitges, 1996.

MASSOT, Josep. (ed). *Obra del Cançoner Popular de Catalunya. Materials. Volum VIII. Memòria de missions de recerca*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1998.

Música per a gralla d'autors vuitcentistes [CD]. Barcelona: Centre de Promoció de la Cultura Popular i Tradicional Catalana, Departament de Cultura, 2002 (sèrie 4, volum 2).

OLIVÉ, Roser, et al. *Repertori d'en Jaume Vidal i Vidal, músiques per a gralla*. Barcelona: DINSINC, 1992.

PUJOL, Francesc; AMADES, Joan. *Cançoner Popular de Catalunya. Volum I. Diccionari de la dansa, dels entremesos i dels instruments de música i sonadors*. Barcelona: Fundació Concepció Rabell i Cibils vda. Romaguera, 1936.

SADURNÍ, Pere. *Folklore del Penedès* (vol. II). Barcelona: Fundació Caixa Penedès, 2001.

Sobre els grups

Les Gralles del Baix Penedès

La formació actual de Les Gralles del Baix Penedès reuneix grallers, gralleres i timbalers de la segona i tercera època.

L'embrió de Les Gralles de Baix Penedès, o del que en podem dir Les Gralles del Baix Penedès de l'època zero, la trobem en l'anomenada "Colla del Carboner", que va funcionar entre el 1944 i el 1949 i que va estar formada per Jaume Vidal, *Carboner*; Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*; Josep Sonet, *Peces*, i Jaume Esteve, *Casalta*.

La primera època de Les Gralles del Baix Penedès va des de la creació formal del grup a càrrec de Jaume Vidal, *Carboner*, el 1970, fins al 1980, essent els seus membres, Jaume Vidal, *Carboner*; Joan Jané, *Merenguet*; Eduard Vericat; Antoni Mañé, *Ton de la Gralla*, i Joan Vidal, *Tof*, tot i que el 1976 s'hi va incorporar Jordi Inglès, *Bero*.

La segona època va començar el 1980, quan a les gralles es van incorporar Josep Joan Pellejà, *Pelle*; Gerard Guinovart, *Guino*; Carles Guasch; Miquel Rovira; Carles Bo i Joan Manyer. Al llarg dels anys vuitanta també s'hi van incorporar Pere Marcé, Joan Ramon Ivern, Jordi López, Anna Nin, Rosa Maria Marcé i Montse Meneses, a les gralles; i Gerard Ramon, Eduard Miravall, Rafael Claramunt i Jaume Vallès, als timbals. Tots ells van poder gaudir del mestratge de Jaume Vidal, *Carboner*.

La tercera època de Les Gralles del Baix Penedès, que coexisteixen amb els grallers i

timbalers de la segona, és la que acull els i les joves que s'hi han anat incorporant a partir del 1990, com M. José Barreiro, Èdgar Ferré, Roger Serra, Ferran Aluja, Adrià Grandia, Aleix Núñez, Adriana Caballero, Sergi Contreras, Mireia Contreras, Anna Carnicer, Mireia Núñez i Montse Rovira a les gralles, i Òscar Urpí al timbal.

Tocats de Canya

El 1998, els Grallers dels Gegants i Nans del Vendrell van crear el grup Tocats de Canya, per diferenciar la seva feina com a acompanyants dels Gegants i dels Nans de la de grallers de cercaviles, d'acompanyament de balls i de concerts.

El grup s'entrenà durant la Festa Major de 1998 amb un concert a la plaça de les Garrofes que, actualment, s'ha consolidat com un acte de Festa Major.

Els seus membres fundadors són Àngel Aunión; Pere Esteban; Joan Figueras, *Jan Rata*; Anna Ibarz; Felip Nin i Jesús Trayner i, darreament, s'hi han incorporat Roger Caballero i Albert Esteban.

Aquest grup de grallers enguany celebra el seu desè aniversari amb un seguit de conferències i concerts, tant propis com de grups convidats. Per molts anys!

Textos: Jordi Quintana Albalat

Els Vernets

La colla Els Vernets es formà el 1981 i d'aleshores ençà ha participat a moltes festes d'arreu de Catalunya i a diverses trobades fora del país. Fa un grapat d'anys que acompanyen la colla dels Castellans de Vilafranca en algunes de les seves sortides. Han realitzat nombroses cercaviles al costat de tota mena de balls populars i entremesos (gegants, cavallets, nans, bastoners, etc.), i també han efectuat força concerts i balls amb música de gralla.

Fins al moment, aquest grup de grallers ha enregistrat sis treballs. El primer fou *Ball de gralles* (Àudio-visuals de Sarrià, 1987), el segon *El tremendo - Ball de gralles* (Tram, 1991), el tercer *Gralles i gegants* (Àudio-visuals de Sarrià, 1999), el quart *Música per a gralla d'autors vuitcentistes* (Fonoteca de Música Tradicional-Departament de Cultura, 2003), el cinquè *Terços amunt* (Discmedi, 2003) i el sisè *Civernets* (Temps Record, 2007). També han participat en d'altres discs col·lectius, com ara *Julián Romano, cent anys, Grallers de Vilafranca* i *Tradicionàrius 2005*.

Els Vernets han treballat des de sempre en la recerca i la difusió de la música tradicional de les nostres contrades. L'estil de la colla es caracteritza sobretot per la nombrosa recuperació de temes musicals d'antics grallers que havien quedat oblidats, en especial han conreat el repertori que havia sonat a cavall dels segles XIX i XX.

Les recerques dels integrants d'Els Vernets en el món de la gralla, a més dels discs, també queden reflectides en diferents articles, i en quatre volums de la col·lecció "Calaix de Solfa". Són llibres dedicats als compositors Francesc Toldrà, Ramon Roig, Feliu Monné i a la música de gralla a l'entorn del fet casteller. També han participat en alguns treballs de la Fonoteca de

Música Tradicional Catalana del Departament de Cultura, com ara en les recerques entorn de vells grallers, la recuperació de la gralla baixa i la reutilització de les gralles en si bemoll.

Els Vernets han volgut seguir l'estil de les formacions de grallers clàssiques, les que sovint fa un centenar d'anys en el que podríem anomenar *l'època d'or de la gralla*. Aleshores, les formacions eren de tres grallers (gralla primera, gralla segona i gralla baixa) i un timbaler.

Així doncs, el repertori d'Els Vernets està tocat a tres veus, amb una tessitura i arranjaments propis dels millors moments per a la gralla. Això els ha portat a treballar també per a la recuperació i la millora tècnica dels instruments en col·laboració amb els millors *luthiers* del país.

En resum, doncs, ara per ara Els Vernets són una colla amb més de vint-i-cinc anys de vida. Gràcies als seus treballs de recerca, són els grallers que han publicat més i els que han tingut una major producció discogràfica.

El grup l'integren Joan Reyes (gralla primera), Miquel Benito (gralla segona), Xavier Bayer (gralla baixa) i Lluís Giménez (timbaler).

Textos: Els Vernets

AJUNTAMENT
DEL VENDRELL

S S
AUDITORI
PAU CASALS

Col·laboren:

Generalitat de Catalunya
**Departament de Cultura
i Mitjans de Comunicació**

DIPUTACIÓ DE
TARRAGONA

ELS NENS
DEL VENDRELL

músics
instruments |
centre d'estudis musicals

